

СЕРДАЛО

Нохч-ГIалгIай Автономен ССР Пригородни района ВКП(б) комитетев Совета Исполкомеи орган

М. Горьке ул. № 13.

Гор. Орджоникидзе.

Щеча Эскара лакхехьарча начальствующи составах тIема цIераш тахкарах бола ССР Союза Адамий Комиссарий Совета Соцам

ССР Союза Адамий Комиссарий Совето соцам бу:

лохехьа цIераш яьхача Щеча Эскара лакхехьарча начальствующи составадара барех 1940 шера 7 маерча СССР Верховни Совета Президиума Указаца оттаяь йола тIема цIераш тохкийла:

инарал-майора цIи:

Боголюбов Александр Николаевича.

ССР Союза Адамий Комиссарий Совета Председатель И. СТАЛИН.

СССР Совнаркома гIулакхий Управляющий Я. ЧАДАЕВ.

Москва, Кремль. 1942 шу, 17 январь.

Летчиках зIамагIа волча лейтенантах Ивановх Я. М.

Советски Союза Турпала цIи тилларах

СССР Верховни Совета Президиума

У К А З

МохкIалувцархошца - немцашца кIовсам лоаттабеча фронте Командованен тIема заданеш хIокхаме кIоачашьарахи цунца майрала турпала белгалдайгарахи Совет-

Мороз Василий Константиновича. Шалин Михаил Алексеевича. Чистяков Иван Михайловича.

инженерни эскарый инарал-майора цIи:

Горбачев Николай Семеновича. технически эскарый инарал-майора цIи:

Добряков Алексей Васильевича. Румянцев Петр Ильича.

ски Союза Турпала цIи туллийла Ленина ордени „Дошо СедкIа“ яха медальи дIа а душ, летчиках зIамагIа волча лейтенантах Иванов Яков Михайловича.

СССР Верховни Совета Президиума Председатель М. КАЛИНИН.

СССР Верховни Совета Президиума Секретарь

Москва, Кремль. 1942 шу, 17 январь.

А. ГОРКИН.

Оборонни цIоагIаленаш ярна шоай декхар

большевиакшха кIоачашдераш

Германски фашизмаца сийлахь-боккха даьхен тIом болабелча денз вай Советски Союзера миллионаш бола патриоташ шоай дегIамаш а синош а ца кходеш ца соцпаш фронт а тIа а цIоагIьяра кулгаш вIашка а ца дохкаш къахьегаш боахк.

ХIанзза укх деношка арадаьннача вай района газета тIа язбаьбар вай районера цу тIем тIа а баха германски фашистех латаш боахка, сийлахь-йоккхача - вай даьхеннен Ленина—Сталина партенненеи б у х боацпаш м у т I а х ь а а болаш бола нов. нов. Ганиев, Льянов, Матиев, Баркинхоев, кхыбараш. Цу лакхе цIераш яьхараш санна болча миллионаш даьхен кIонгаша-патриоташа майрача турпаленца етташ тIехьашка а лехк фашистски бандитий ордаш, хIаьта цар уж дукха ха ялалехьа йохаяь дIа а йоахаргья.

Царга, тIемхошка, уж сихагIа йохайтарна мел эшар Iалаш а деш царна уж дIа а телаш тIа цIоагIьярна дика балхаш а деш уж санна дика а болаш миллионаш даьхен кIонгаш-патриоташ ба вай Советски Союзера районашка.

Цу тайпара шоай большевикий дикал къахьегаме фронте Щеча Эскара новкIостал деш йола цIоагIаленаш хьаеца хьахьекха бола даьхен кIонгаш-патриоташ вай районе а ба. Масала, ВКП(б) райкома пропагандист вола нов. Тебоев Iабазбик оборонан цIоагIаленаш еча а ваха цига ротан политрук а волаш болх беш хинна. Нов. Тебоев большевиакшха кхетабир шийна тIабилла болх. Цо политически кхетама болх наха юкье дика оттабарах боарамел тIех балхаш деш хилар цига нах.

Нов. Тебоев кIызигIа тайпара кIовсам лоаттора законаш толхо гIертарашца, къахьегаме дисциплина толхо гIертарашца.

Нов. Тебоев Iабазбика политрук а волаш ше хьожаш хинна II батальона I рота ерига а хIокхамера балха хьалха латташ йола рота а яь дIаоттайир, хIаьта цу ротаца хиннаца цIаьболча новкIосташта балхаш цар тIех дика дарах грамоташ а тийннай.

Нов. Тебоев ди а бийса а ца кIовсам, са кIезига а лолаш баьб ше баь болх, массане а цунгара хIокхаме эца мегаргболаш да. Ше воккха хиннаш аьнна, дегIа башха могош вац аьнна юха а ца гIорташ кIонахчо санна, большевик санна хIокхамеи дикен баьб ше баь болх, цо нах тешаборна дерригача дунен моастагIа—германски фашизм йохаяь дIаюаккхарг хиларах. Цудухьа батальоно дIа-са ийю цIе байракх лелайир из политрук хиннаца ротас. Цу ротаца дика балхаш деш хинна ба Шолхарча XVII партсезда цIерагIа колхозера колхозник нов. Беков Iумари, нов. Хаутиев Махьмади, вай районера кхыбола колхозникаши.

Нов. Тебоев цо болх дика барах цкъадале батальона командованес баркал а аьннад, хIаьта укх шера 15 январе сийдола грамота а еннай цунна ше ца кховеш цо болх барах. Нов. Тебоев большевиакшха кIоачашду „Iа фудаьд фронта“? Яха вай сийлахь-йоккхача даьхен лозунг.

Цу тайпара бола даьхен кIонгаш-патриоташ дуккха а миллионаш ба вай тIема фронте а тIа цIоагIьеча къахьегаме фронте а, цар Iалаш-дергда германски фашизм сихха йохаяь дIаюаккхилга.

СОВЕТСКИ ИНФОРМБЮРОГАРА

27 ЯНВАРА САЙРИЙНАРА ХЬАХОАЙТАМ

27 январе дерригача дийнахьа вай эскараша дIахо дихьад немецко-фашистски эскарашта духьала наступательни тIемаш делга. Советски доакIой наступлени юхасоцае гIерташ гитлеровцаша тIема юкье кхийлар керда резерваш. МоастагIчун контратакаш юха а етташ, моастагIчун духьале йоха а яь вай эскараша хьалхашкахьа а даха хьалхьацIа нах баха массехк пункт.

26 январе хIалакIьяь 39 немецки самолет. Вайна хинна зе—8 самолет я.

27 январе Москвана юхе чуйтай 4 немецки самолет.

26 январе вай авиациен доакIоша хIалакIьяь немецки танк, пехотен мухьаши тIахинна 270 автомашина, тIема кIоачамаш тIахинна 220 гIудалкх, гIулакх ду нах а тIехьа 11 йоккха топ, зенитни-пулеметни моттиг, йохаяь 80 машиннакIья вагон, йогаьй 3 машиннакIья эшелон, йохаяь ремонтни авиационни заводи 2 ангари, моастагIчун пехотан цIаь полк дIа-са а кегаьй цIаьдола дакIа дийна дIа а даьккхад.

Малхбузехьен фронта цIхан участке тIехьашка волаш лаьтIаца моастагIчоа тIехьа додаш вай даькIо хьалхьар 2 немецки танк, 13 автомашина, 9 пулемет, 6 мотоцикл, радиостанци, дуккха а тайп-тайпара тIема боахам. Вокх участке вай тIемхоша гитлеровцаш цIоагIа цIоагIьяьча духьале яра узлера ара а кхайсар, 2 танки 4 пулемети хьа а яьккхар. МоастагIчоа тIера-ваьлар 150 салтеи эпцари.

Калинински Фронта, цIхан участке тIом беш долча вай даькIо немец мукьяьккхар И. яха нах баха пункт. ТIом баьча арен тIа дисар гитлеровски салтийи эпцарийи 300 дакIа.

К. яхача районе шоаш раьза а хинна шоай герзаца цIхьана плен баькхар 12 немецки салтеи 2 унтер-эпцари.

Вышгород юрт бахьан тIом беш вай танкови экипажо хIалакIбир 11 немецки пулеметни бIы, 4 миномет, строя юкIьяра ваьккхар 150 моастагIчун салтеи эпцари.

28 ЯНВАРА IУЙРИЙНАРА ХЬАХОАЙТАМ

28 январагарча еригача бус вай эскараша дIахо дихьар немецко-фашистски эскарашта духьала наступительни тIемаш делга.

ВоккхагIа лейтенанта Харитоновс хьалхле лелача тIемхой группас (Малхбузехьен фронт) моастагIчун батальонашца кIыза тIом барца нах бахача цIхан пунктера немеций аракхайсар. ТIема арен тIа моастагIчо витар 350 вийнен чов

цIхан районе тIом беш йолча нов. К. партизански отрядо шин бетта тIемаш дарца хIалакIьяь 4 танк, тIема кIоачамаш мухьа тIабола 80 гаргга автомашина, вийнав 50-нел тIех немце, царца цIхан, легкови машинаца воагIаш хинна ши инарал.

23 январе плен венача 11-ча немецки танкови дивизен 61-ча мото-стрелкови батальона 1-ча ротан обер-ефрейтора Генрих Гейзе хьаьлар: „11-ча дивизен лични составах 70 процент тIерадаьннад. 61-ча мото-стрелкови батальоне вар 900 салте. ХIанз шин роте висав 200 гаргга саг. Алхха укх тIехьарча кIирашка тIа роте вар 60 гаргга вохьаваь салте. Батальона ерига мотоциклаш строя юкIьяра яьннай“.

Немецки ефрейторга Гельмут Ротаго дукха ха йоацаш Берлинера цун нанас яздаьдар: „Селхан со лазарете балха яр. ЦIаькха а болабаьб геттара кIона бола кагий нах. Човнаш хиннарий мискало гIаь-гIа яйт сога“.

ТIема медицински болхлой группас акт оттаяь Орловски областе Милоево яхача юрта гитлеровцаша лелаяь тамашийна оакхарле ювцаш. Тохкам барахи бахача нахага хатарахи баьк а долаш хьахайнад Лимоево яхача юртура тIехьашка болаш немцаша 44 цIенах 42 цIа доагадаь хилар. БIарчча дисача шин цIен подвалашка 25 кIоанон, кхалсагI, бери гул а даь гитлеровцаша цига массехк граната тIехар. Из дарах 7 саг вийнав, юхемисарашта човнаш хиннай. Човнаш хиннарашта юкье ба Мальцевы: Александр—14 шу, Мария—12 шу, Александр—10 шу, Фаина—9 шу, Силютинна Ольга—15 шу, Семерыхина Мария—13 шу. Актанакулгаш яздаьд полеви госпитала начальни-ка 3-ча ранга тIема лоро Шапирос, хирургически отделенен начальни-ко 2-ча ранган тIема лоро Холодцевс, приемни-сортировочни отделенен начальнико 3-ча ранган тIема лоро Лебедевс, лоро-ординаторо 3-ча ранган тIема лоро Казаковас, цIеэскархоцо Безумскес.

Тбилиски паровозоремонтни заводе стахановцаша К. Илуридзеси, Ф. Джагаевси, А. Поповси, К. Соврелеси массаза а сменах кхоь-бий боарам кIоачашбу.

Хиннен саг. Вокх участке н. н. Илларионовси Балашовси команда телача вай шин подразделенес, танкашца низбенна йола моастагIчун кхав ротан атака юхатехар. МоастагIа кегавенна тIехьашка ваьлар, боабаь 100 тIех салтеи эпцари тIера а волаш.

Кьулбехьен фронта цIхан участке тIом беш болча вай тIемхоша

(Истедоалар 2-ча оагIон тIа да)

Советски Информбюрогара

(Ер истедоалар да. Долалучунга 1-ча оаглон тла хъажа).

цхъан дийнахъа нах баха 40 пункт мукъа а яккхар, танки, 5 йоккха топи, 7 пулемети, 8 миномети, 70 автомашинев, 4 ради, 106 говри, телефонни аппараташи, тема кхоачами, дуккха кхыйола трофеяши хъа а лийдар.

* * *

Нов. Топуридзе команда телаш йола лыжни отряд немций тыле 200 километр чу а яхар, 3 танки, бронемашини, 6 йоккха топи, 150 грузовики хъа а лъацар.

* * *

Немцаша, йохаячча танка тла дов дара моттиг а яь, цигара пулетаца дов дора вай позицешта. Сержант Ягунови цескархо Яковлеви моастагчун танкана теккха тла а баха, виь немце ве а вийна, ши пулемет а хъаййца зе ца хулаш шоай подразделене юхабаьхкар.

* * *

263-ча немецки пехотни дивизен 463-ча полка 11-ча ротан пленни салтечо Эвальд Корнели хъааьлар: „Тха полк францера fronte хъакхъачар дладахача шера октябре. Полка лалаьмате доккхий зенаш хиннад, хланз полкаца волаш вар 500-нел тлех воацаш саг мара вац. 11-ча роте алхха 14 салте висав, беррига

юхецисараш човнаш хинна а боабъа а, хлаьта 20 салте когаш бохъабъндаь лазарете бахйта а ба. 12-ча роте тлеххъарча деношка 9-за хатар хиннад, шоашта ховше а шоай маьженашта човнаш еш“.

* * *

Мохкдлалувцархоех-фа шистех мукъаьаккхача Пусково яхача юртара корадъд гитлеровцаша хало тлаоттаяь боабъача цлескархой 2 дакъа. Цар длатийдай меражаш, наькха тла теда а тийда седкий дийхкад. Шаккъе а дакъа гебагла йийтта да.

* * *

Арменен къахъегамхоша керда производственни коталонаш яхъай. Хьалха латгача горнякша Катана дуккха тлехкхоачашдаьд боарамаш. Бурильщик Самсон Овганесяна денна йола план кхоачашъий 760 процент, Акоп Захаряна—354 процент, Заик Бабуяна—433 процент. Бурцико Иван Рожковс 624 тонна рудаш даьхад, сменан план 2 эзари 480 процент кхоачаш а яьй, 1.150 сом пайда а баьб. Тахански комбината механически мастерскен токар Нарсияна денна йола задани 1.400 процент кхоачашйир, хлаьта слесаро Давид Охазаряна—1.183 процент.

ТИЕМХОЙ ПИСЬМОШ

Берригача гаргарча а бовзаш-безаш болча а нахага

Моаршал хилда шоана са гаргара а бовзаш-безаш а бараш. Са тема моаршал длае вай колхозерча берригача колхозникашка. Со се могаш а глаьхъ а ва, шу иштта хилар дезаш а ва, гитлеровски фашизмаца вай даьхе бахъан турпалера къовсам лоаттабеш дола Це Эскар мел эшача хламанца оаш лалашде дезандаь. Со тийша ва оаш фронта тла-тла дукхагта ялат, дулх, кхы йола продукцеш теларг хиларах. Цунца сихдергда оаш тийшача балхаца вайна тлаета моастагта хлаакваь длавоаккхилга.

Хлара денна почта ух тхона. Из почта ух кхоаргарча тылера боллошкара, колхозникашкара, интеллигенташкара тхона совглаташ даьхаш, аз тахан хъаййцад марегла хъекха йовлакх, кулгахйоахкоргаш, сапа, иштта кхыйола хламаш. Хила йиш яц кхы чоагларгта тха дегаш гюзадоахаш дола хлама, цу кагийча хламаша тха тлом бара

уйла лакхью, тыл фронтаца цлаккха а ца хиннача тайпара ювзаеннилга хъаьохк.

Оаха тешам лу шоана мохкдлалувцархошца-немцашца тхоай цийи сайи ца кходеш оаха къовсам лоаттаберг хилара. Беррига немецки оккупанташ ца йоуе ца вуташ боабъ длабахалца герз йодуларг дац советеки наха, лалашдергда вай советски адамаш кхерам боацаш да хилга.

Тха даькъа командованес соаш тийша а тийша взвода командир ваьв соаш, аз длахоайт шуга сайна тладилла декхар сийленца айса кхоачашдерг хилар. Са сагот ма де, сага вахарна мел эша хлама укказа долаш да. Сона эшар оаш кулг влшка ца дулгаш колхоза кхашка болх бар, фронта новкъостал дар мара хлама дац.

Алиев Хьамзат, Взвода командир, воккхагта вола сержант.

ТИЕМХОЧУН ПИСЬМО

Ды дика хилда хъа сона дукха везаш вола са да!

Аз хьалхара-хьалха хьога длахоайт се могаш хилар. Хлаьта хьо могаш хилар а дика хет сона.

Аз дех хьогара вай довзаш а дезаш а мел волча сагага садлайха солам моаршал ла дладалар а, хлаьта со могаш глаьхъ хилар царга дла а хайталахъа. Аз укх письмонна юкье а делла বেশий сурт а доайт хьал ца. Аз пособени, хлаьта налогаш длателара гулакхай документар а доахгийтаргда шоана. Аз дехтар ду шугар са сагота ца елга. Хлана аьлча сох кхерам бац шоана, хлаьта, е де доацаш, е цхъа пайда боацаш со воргвац шоана. Цхъабакъда, аз длахоайт шуга Щеча Эскаро дукха ца говш моастагта воха а ваь хлаак верг хилар, хлаьта цу моастагтох цу бехалах вай лъатта дукха ха ялалехъа вай юцендерг а да. Массаватешаш а ва

из моастагта воха а ваь хлаак а ваь длавоаккхарг хиларах, хлана аьлча вайна доал дер а вай хъалхашкахъа кхувлар а вай сийлахъ-воккха баьчча Сталин ва. Ла сайна тладилла декхар аз сийленца кхоачаш а дергда сона дукха везаш вола, са да! Ла ма яздаьдарий сога, хланза дукха ха йоацаш: „майрра, кьизагича тайпара лата-лахъа германски фашистски бандитех, хьо алхха са цхъанне во л хинна ца леш еригача вай сийлахъа йоккхача даьхен во л ва“—аьнна. Аз цабакъа а тешаву хьо, са да, сай дерг а хьинар а ца кходеш майрра цу бандитех со латарг хиларах а, хлаьта нагахъа санна дала дезе воай даьхе бахъан юххерча тладамга кхаччалца сай ций дладург хиларах а.

Тлемхо Янда-Гадаборша кьонгий юртара Матиев Сондрой Ювсан.

ГИТЛЕРА ТЫЛЕ

Европе шин шерал совг тлом барца гитлеровцаша германски боахам бохабаьб. Мехка хинна тлехъагта эшарг йола бедал тлемо длаьлаьцай. Промышленностан цхъадолча доакъоша, е болх соцабаьб, е гетгара клезиг яь мара продукция арахецац. Цо тлабоалабаьб промышленни товараш чоагта ца тоьаш хилара, къаьстатекстильни. Цхъахъа хулаш хлама дац советски эскарраша плен боалабаьча дуккхача немецки салташка чухъадувха барцкъаш ца хилар.

Германе ишта йоацаш я когаш тлаюва хлама, телат йоацандъ. Немцаша когаш тлаюва хламаш юдаьхачи чахи, цхъабакъда уж „ботинкаш“ а бахача наха тел хъалаха хала долча къаьстта цу глулакха долча талонех.

Германен къаьстта хала да кхачан дош. Варварски фашистски доал дара методашца дохадъаца лъатта дладаро лоархлэм боллаш лоацдаьд продукция арахецилга. Кхы меттел цхъадолча фашистски газеташа а йоах цхъайолча немецки городашка 2—3 кира коартолаш ца хулга. Оккупировани яь мехкаш дайха хъабакккха кхача хьогге а биа баьннаб. Бахача наха кхача балара боарамаш клезигду хлара бетта. Германен дулха тикашка докхаш да жлален говрен дулх. Мехка лоархлэм боллаш лакхденнад модала нах бовлгеи, моцал хиларах шоашта етташ бовлгеи.

Фашизмо германски адамаш лехадора лаьнца „ды техаца мо чехка тлом“ баьнначул тлехъагта ясмален вахар хургда яхаш. Цхъабакъда, ясмален вахара меттел—моцал, жеройи бойи дукхал лакхделар. „Германе, язду цхъан американски журналю, цхъа дезал бац тлем тламар, во!“, воша тлара ца воалаш. Хлара цлагта—таьзат да“.

Тладенача йано Германе бахача наха керда холонаш енай. Длахо додаш да фронташкара човнаш хинна салтий тлабола эшелонаш ца хаддаш ухилга. Тлемаш деча аренаш тла бус боабъ бляш эзараш немций. Гитлеровцаша fronte ухийт болх бе могоардолаш бола юххера нах, предпритетшка царна меттел инвалидаши пенсионераши дла а увттабеш. Хлаьта тема чак-

Дладе ги кийчдар чоагта лоархлеме да

Ялат дладера план кхоачашъярна къаьстта лоархлэм боллаш да ги. Планах мел эша ги лалашдарах тоьам хилац, лалашъе еза цар дикали дладелга. Ялат дладе кхашкятарладелга. Ялат дладе кхашкятарладла шин беттал клезигагта ха мара йоацашехъ вай районерча цхъайолча колхозашка длае хъажкляш йоацаш я, масала, Длаьхача-Къухара Коминтерна цлерагтара колхоз (председатель нов. Цицкиев), XVIII партконференцен цлерагтара колхоз (председатель нов. Хашиев), Мочкьч-Юртара Кирова цлерагтара ярар (председатель нов. Харсиев). Цхъайолча колхозашка длаоттадаь ги дикал во йолаш да: „Цле партизан“ яхача колхозе хъажкий ги тладалара дикал 60 процент мара йолаш дац, дладе пайдэнна дац; цхъайолча колхозашка йоаггича тайпара къоастаяьц гин хъажкляш, цудухъа тлаьлар лоха долаш я уж, масала, Янда-Гадаборша кь юртара Сталина цлерагтара колхозе гин тладалара дикал 68 процент мара дац, „Керда-жлайрахе“ яхача колхозе—68 процент, XVIII партсъезда цлерагтара колхозе—67 процент. Цу тайпара ги дладе мегаргдац, из бокьонца хержа а хержа-кандицега кхачийта деза. Къаьст-къаьстача колхозашка бурташка ехка длаювш

кхе гуш яц.

Германе доал деш да глайгане уйла лохъялар. Берлин тара яеннача города. Фронташкара ухаца кхерамерча хабараша клалбита баха нах йист ца хулаш багта. Уж кхы тешац фашистски оапаш буьцараша шоаш хестабеца „коталон“ хоамех. Немецки салтий шоаш фронтара ухийтача письмош тла леткь СССР духъалара походярна йоккха холонаш хилара, Щеча Эскара етташ йола хламаш тлехъ-тлехъагта низ чоагларгта боллаш хилара, мохкдлалувцархой-немций советски адамашта гоама хилара.

Цу тайпарча уйлаша кхераду фашистски лаьдалаш. Фашисташа леладу шоашта дукха дезаденна глулакх—террор. Набахтенаш хьалдизай фашисташа, тема духъала болча нахах. Нах топаш етташ боабукхыча мехкарча радиога ладувгарахи, саботаж ярахи, „зулам“ дарахи. Цхъабакъда терроро новкъостал дац, хлаьта фашистски режима раьза ца хилар Германе дукхагта гучадоалаш латт. Масала, йовзаш йолча Круппа яхача германски заводашка полици каст-каста дладоаде дезаш хул пенаш тлара: „Гитлер длаваккха“, „Тлом соцабе“ яха лозунгаш. Чехкка кхоачашде дезаш дола фашистий тема заказаш предпритетшка цхъайолча хана гаьнна тлехъа дувл болхлоша машиной доакъош телхадеш хиларах. Машинакхъа транспорте ахка ух тема материалаш тлаьола поездаш. Берлине, дукха ха йоацаш хиннача беса, бахача наха фашисташта духъалара демонстрацеш ю вокзалашка доарахой тлабола поездаш кхъачача.

Иштта дла-са эгаши йохар кхерам болаши я германски фашистий шоай тлехъ. Тлом блях ме лу, Германе чоагларгта хулуш хургья моцал, епидеми, кьел. Щеча Эскаро фашистски полчицашта етта хламаш чоагларгта ме худ, немецки адама, цлеша йизача гитлеризманна духъалара боллаш низ чоагларгта боллаш хургба.

Хлара денна вахаро хъаьхувкх, немецки эскарый германски тыл еккхей гитлеровски авантюристаш каша боккен кийча бола цлера лозм ба аьнна новкъоста Сталина аьнна дешаш бакъ хилар. **Ив. Юдин.**

Бехктюкхам редактор Хь. А. МУРЗАБЕКОВ.